

RÄTTEN TILL SÄRSKILT STÖD OCH TJÄNSTER I FINLAND FÖR OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

Med denna kommuninfo:

- förtydligas rättigheterna för människohandelsoffer till tjänster inom social- och hälsovården
- ökas kännedomen om mottagningslagen¹ inom social- och hälsovårdsväsendet, så att särställningen för offer för människohandel som mottagare av tjänster förverkligas i kommunerna
- ökas informationen om hjälpsystemet för offer för människohandel² samt om hur man hänvisar offren till detta system

I kommunen kan man påträffa offer för människohandel som har en hemkommun eller som inte har någon hemkommun. Samtliga kan med deras samtycke styras till Joutseno förläggning och systemet för att hjälpa offer för människohandel. Hjälpsystemet beslutar om personen är berättigad till specialåtgärder enligt mottagningslagen. (Bilaga 1)

Om personen har upptagits i hjälpsystemet ansvarar hemkommunen för att ordna hjälpinsatser, om människohandelsoffret har en hemkommun. Förutom att ett människohandelsoffer som kommuninvånare kan få hjälp och stöd till exempel med stöd av socialvårdslagen, hälso- och sjukvårdslagen och lagen om utkomststöd, har hen på grund av sin särställning rätt till hjälpinsatser enligt mottagningslagen¹. Utifrån integrationslagen kan hemkommunen hos närings-, trafik- och miljöcentralernas och arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter (KEHA-centret)³ ansöka om ersättningar för att täcka kostnaderna för tjänster och stödåtgärder som ordnas på grund av de särskilda behov som ett offer för människohandel har.

Enligt mottagningslagen ordnar förläggningen i Joutseno praktiska hjälpinsatser för sådana offer för människohandel som inte har en hemkommun i Finland.

Hjälpsystemet, som upprätthålls av förläggningen i Joutseno som lyder under Migrationsverket, tillhandahåller råd och handledning för kommunerna i frågor som gäller människohandel (www.ihmiskauppa.fi/sv). Hjälpsystemet fattar förvaltningsbeslut om alla personer som föreslås för hjälpsystemet, även om dem som har hemkommun. För att få råd kan man ringa journumret (029 546 3177) dygnet runt. Man kan även ta kontakt via säker e-post ihmiskauppa.auttamisjarjestelma@migri.fi.s. Kommunerna kan anlita hjälpsystemets specialkompetens, varför ett gott samarbete mellan hjälpsystemet och kommunen är viktigt.

Kommunförbundet har publicerat ett cirkulär 7/2016 [om hjälp till offer för människohandel](#).

¹ Lagen om mottagande av personer som söker internationellt skydd och om identifiering av och hjälp till offer för människohandel (746/2011) (mottagningslagen)

² Med systemet för att hjälpa offer för människohandel avses ett system inom vilket den egentliga identifieringen av och hjälpen för offer för människohandel ordnas. För administreringen av systemet för att hjälpa offer för människohandel svarar Joutseno förläggning, www.ihmiskauppa.fi.

³ NTM-centralernas och arbets- och näringsbyråernas utvecklings- och förvaltningscenter

Vad är människohandel?

Med människohandel avses brottslig verksamhet där människor värvas, transporteras och tas emot för att utnyttjas. Människohandel är att utnyttja en annan person, missbruka en annan persons utsatta belägenhet eller att utöva kontroll. Människohandel kan till exempel bestå av prostitution, tvångsarbete eller tvingande till äktenskap eller brott. Offren kan ha orimligt långa arbetsdagar utan fritid. Lönen som erhålls för arbetet kan vara för låg och arbetsuppgifter och arbetsförhållanden kan bygga på en lögn. Även handel med mänskliga organ och -vävnader är människohandel. Ett människohandelsoffer är inte en fri människa, utan offret befinner sig i underordnad ställning i förhållande till en person som kontrollerar och bestämmer över hans liv. Människohandelsoffren kan vara finländska eller utländska.

Människohandel är brottslighet som sker i det fördolda och som traumatiserar offret djupt. Offret kan lida av olika hälsoproblem, skam, skuld, rädsla och vara utsatt för våld. Hen kan ha barn och genom det kan människohandelns sårbara multiplikatoreffekter vara mycket stora.

Identifiering av offer för människohandel och hänvisning till hjälpinsatser

Med identifiering av offer för människohandel avses en processorienterad verksamhet utifrån vilken man kan bedöma om en person är offer för människohandel och vidta åtgärder för att hjälpa och skydda offret. Förläggningen i Joutseno upprätthåller ett hjälpsystem som utgör en ram för att tillhandahålla hjälp. Hjälpinsatserna enligt 4 kap. i mottagningslagen kan vidtas bara för hjälpsystemets klienter. En upptagning i hjälpsystemet (förvaltningsbeslut) är en förutsättning för att hemkommunen ska ersättas för de särskilda kostnaderna.

En framställan om upptagning av en person i hjälpsystemet kan med offrets tillåtelse göras av vem som helst, t.ex. en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Den som gjort framställan behöver inte vara säker på att det är fråga om en person som blivit offer för människohandel. Det räcker att framställaren utifrån de uppgifter hen fått misstänker att det eventuellt är fråga om en person som blivit offer för människohandel som behöver hjälp.

Det har publicerats en anvisning för inledande identifikation och servicerådgivning [Inledande identifikation av offer för människohandel och servicerådgivning. Anvisning för personal inom social- och hälsovården.](#)

Ett förmodat offer kan föreslås för och upptas i hjälpsystemet oberoende kön, ålder (barn eller vuxen) och medborgarskap. Även en finländsk medborgare som blivit offer för människohandel och behöver hjälp har rätt till hjälpsystemets tjänster. Det spelar heller ingen roll om offret vistas lagligt eller olagligt i Finland eller om den förmodade människohandeln har skett i Finland eller i något annat land.

En person som framställs för hjälpsystemet måste vara medveten om vad klientförhållandet till hjälpsystemet innebär alltså vad hen ger sin samtycke till. Det är bra om man tydligt kan förklara vad hjälpsystemet är för personen som ska framställas. Ytterligare information och en blankett för framställning om upptagning i hjälpsystemet finns på http://www.ihmiskauppa.fi/tietoa_auttajille/ihmiskaupan_uhrin_ohjaaminen_auttamisjärjestelmäen. På webbplatsen finns också viktiga aspekter som gäller brådskande situationer samt situationer där förslaget till upptagning gäller ett barn. I hjälpsystemet är klientens uppgifter sekretessbelagda om inte något annat fastslås i lagstiftning.

Via hjälpsystemets informationsnummer kan man vid behov få konsultering även anonymt – utan att uppge offrets personuppgifter. Även offret själv kan vara i direkt kontakt med hjälpsystemet och be att få inkluderas i hjälpinsatserna. Hjälpsystemet kan skaffa tolkning till ett språk som offret förstår.

Om offret inte vill att hen hänvisas till hjälpsystemet har personer med hemkommun tillgång till normala social- och hälsovårdstjänster. Dessutom kan offret hänvisas till avgiftsfria tjänster och tjänster som kompletterar den offentliga social- och hälsovården. Organisationer som erbjuder tjänsterna är t.ex. Brottsofferjouren (RIKU), Pro-tukipiste och Monika-Naiset liitto rf.

Social- och hälsovårdstjänster och hjälpinsatser

Som kommuninvånare får ett människohandelsoffer samma social- och hälsovårdstjänster som andra kommuninvånare. Ett människohandelsoffer har dessutom med stöd av mottagningslagen rätt till särskilda hjälpinsatser. I 38 a § finns bestämmelser om specifika åtgärder som kan vidtas för att hjälpa offer för människohandel. Hjälpinsatser enligt mottagningslagen är hälso- och sjukvårdstjänster, rådgivning och handledning, trygg inkvartering, mottagningspenning eller utkomststöd, tolk- och översättartjänster, rättshjälp samt juridisk rådgivning, spårande av föräldrar eller någon annan som svarat för vårdnaden till barnoffer som saknar vårdnadshavare och stödjande av möjligheterna att återvända tryggt. Bestämmelserna i mottagningslagen kompletterar social- och hälsovårdstjänsterna. Med stöd av mottagningslagen har människohandelsoffer en särskild ställning som mottagare av tjänster.

Hemkommunen svarar också för att ordna hjälpinsatser enligt mottagningslagen om hjälpsystemet har fattat ett förvaltningsbeslut om att inkludera personen i systemet. En bedömning av behovet av nödvändiga hjälpinsatser görs av en yrkesutbildad person inom socialvården tillsammans med klienten. Det är också bra att avtala om ändamålsenliga hjälpinsatser med hjälpsystemet.

Med hjälp av ett förtroendeskapande arbetssätt strävar man efter att minska offrets rädslor, att generera en känsla av trygghet samt stärka offrets egna resurser. Ytterligare information om konfronteringen finns i anvisningen [Avaa ovi avulle – ihmiskaupan uhrin terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Oppimateriaali sosiaali- ja terveystalain ammattilaisille ja kouluttajille](#) (Öppna dörren för hjälp – hälsa och välbefinnande hos offer för människohandel. Läromaterial för identifiering av människohandel för yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården) (kommer senare på svenska).

Om människohandelsoffret inte har någon hemkommun ordnar förläggningen i Joutseno som administrerar hjälpsystemet hjälpinsatser.

Hjälpsystemets klient kan få en hemkommun även under klientrelationen till hjälpsystemet. Så sker då offret får ett sådant uppehållstillstånd i Finland utifrån vilket hen har rätt att få en hemkommun i Finland. I dessa fall överförs ansvaret för ordnande av hjälpinsatser från hjälpsystemet till offrets nya hemkommun. Hjälpsystemet bistår klienten att få tillträde till de tjänster i hemkommunen hen behöver och överför nödvändiga uppgifter om klientens situation till hemkommunen samt påbörjar ett samarbete med hemkommunen för att hjälpa offret. I dessa fall bör servicens kontinuitet tryggas för klienten.

När hjälpinsatser ordnas ska hänsyn tas till särskilda behov som beror på offrets ålder, utsatta ställning och fysiska och psykiska tillstånd. Dessa kan handla om t.ex. psykologiskt eller psykoterapeutiskt stöd med specialisering på torterande och utnyttjande, tolkning, specialarrangemang i samband med boende och boendets säkerhet, bortflyttning från bostad som arbetsgivaren ordnat eller larmsystem, bevakning och skyddat boende som i anslutning till hot från internationell organiserad brottslighet genomförs i samarbete med polisen, eventuellt på en annan ort. Det kan också vara nödvändigt att offret byter namn och får en ny personbeteckning samt att man inom rimliga gränser ändrar offrets utseende för att hindra identifiering.

Ersättning av kostnader till hemkommunen

Till kommunen betalas av statens medel en kalkylerad ersättning för anvisandet till kommunerna, handledning, rådgivning och anordnande av annan verksamhet som stöder integration av sådana personer

som fallit offer för människohandel och som beviljats kontinuerligt uppehållstillstånd med stöd av 52 a § 2 mom. eller 54 § 5 mom. i utlänningslagen. När det gäller tidpunkten för när den kalkylerade ersättningen för människohandelsoffer ska börja betalas tillämpas den allmänna bestämmelsen i 44 § i integrationslagen enligt vilken ersättning betalas för tre år räknat från att en hemkommun registrerats när registreringen skett utifrån ett uppehållstillstånd med stöd av 52 a § i utlänningslagen, eller om kommunregisteranteckning saknas, från att uppehållstillståndet beviljats.

Kommunen kan själv ordna hjälpinsatser enligt mottagningslagen eller köpa dem från en offentlig eller privat tjänsteproducent, även av civilsamhällesorganisationer.

För kostnaderna för dessa särskilda tjänster har hemkommunen enligt integrationslagen (lag om främjande av integration, 1386/2010, <https://www.finlex.fi/sv/viranomaiset/normi/540001/41542>) rätt att få ersättning av staten via KEHA-centret.

Ersättningen kan bara erhållas om kunden har hänvisats till och godkänts av hjälpsystemet.

Innan hemkommunen ersätts för kostnaderna ska NMT-centralen begära ett utlåtande av hjälpsystemet. I utlåtandet bedöms om det är fråga om kostnader som uppstått som följd av att en person har blivit offer för människohandel. Hjälpsystemet kan bäst uttala sig om ersättningen av kostnader när systemet har samarbetat med hemkommunen.

I enlighet med 54 § i integrationslagen ska det ansökas om ersättning genom en ansökan hos KEHA-centret inom två år från det att det kalenderår gått ut under vilket den verksamhet för vilken ersättning söks har ägt rum.

Avförande av människohandelsoffer ur hjälpsystemet

Klientförhållandet med hjälpsystemet kan pågå ett par månader eller flera år. Joutseno förläggning som ansvarar för hjälpsystemet fattar ett förvaltningsbeslut om ett avförande ur hjälpsystemet. Då beslutet om avförandet ur hjälpsystemet fattats har klienten inte längre rätt till hjälpinsatser via hjälpsystemet.

Ytterligare information:

Pirjo Lillsunde, konsultativ tjänsteman, social- och hälsovårdsministeriet, tfn 02951 63 286, pirjo.lillsunde@stm.fi

Katri Lyijynen, överinspektör, Migrationsverket, tfn 029 54 63223, katri.lyijynen@migri.fi

Maija Rekola, specialsakkunnig, inrikesministeriet, tfn 02954 88365, majja.rekola@intermin.fi

Juha-Pekka Suomi, äldre regeringssekreterare, arbets- och näringsministeriet, tfn 02950 47122, juha-pekka.suomi@tem.fi

Sändlista: Kommunernas och samkommunernas social- och hälsovårdsväsende

För kännedom
Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården
Regionförvaltningsverken
Folkpensionsanstalten
Migrationsverket
Institutet för hälsa och välfärd
Arbets- och näringsministeriet
Inrikesministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet

Finlands Kommunförbund
Diskrimineringsombudsmannen
HEUNI
Ålands landskapsregering

Bilaga 1

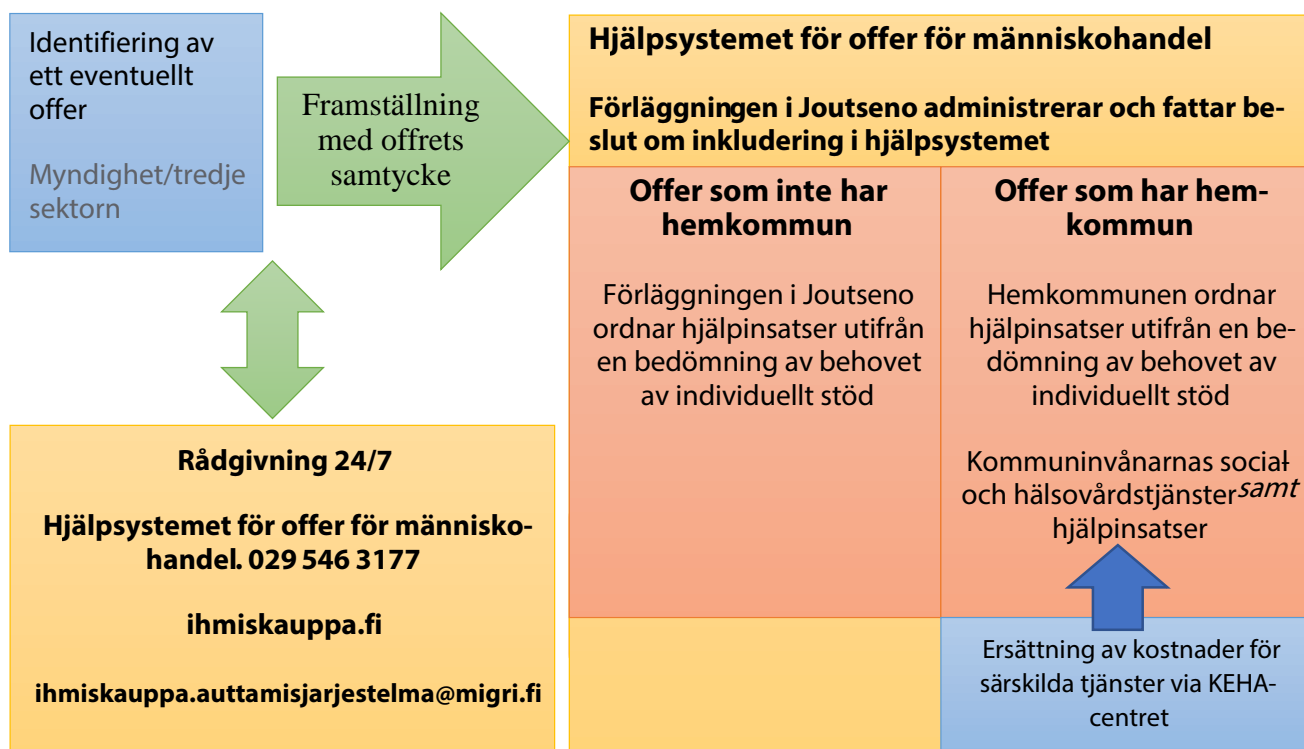

Bild 1. Identifiering av offer för människohandel och hänvisning till hjälpinsatser. Personen kan söka sig till hjälpssystemet också frivilligt eller via rådgivningen.